

Põhiseaduse peatükkide uus redaktsioon
III toimkond

5. peatükk

Riigikogu

§ 50. Seadusandlik võim Eesti Vabariigis kuulub riigikogule.

§ 51. Riigikogu koosneb saja ühest liikmest, kes valitakse üldisel, ühetaolisel, otsesel ja salajasel hääletamisel kolmeks aastaks. Riigikogu liikmete volitused algavad valimistulemuste väljakuulutamise päevast ja lõpevad uue riigikogu valimistulemuste väljakuulutamisega.

§ 52. Riigikogu valitakse proportsionaalsuse põhimõttel.

Riigikogu valimise korra määrab riigikogu valimisseadus.

§ 53. Riigikokku võib kandideerida iga vähemalt 21-aastane hääleõiguslik Eesti kodanik.

§ 54. Riigikogu liige annab kohustuste täitmisele asudes ametivande jääda ustavaks Eesti Vabariigile ja tema põhiseaduslikule korrale.

§ 55. Kui riigikogu liige astub riigi teenistusse riigivane-
mana, valitsuse liikmena, riigikontrolörina või kohtunikuna, kui tervislikul või muul põhjusel on ta pikaajaliselt takistatud töö-
tamast riigikogus, samuti kui ta sureb, siis astub tema asemele riigikogus asendusliige.

Riigikogu liikme asendamise korra määrab valimisseadus.

§ 56. Riigikogu lahendab kõiki Eesti riigielu küsimusi, mis põhiseadusega ei ole antud rahva, riigivanema, vabariigi valitsuse või teiste riigiorganite või omavalitsuste otsustada.

§ 57. Eesti Vabariigi riigikogu:

1. võtab vastu seadusi ja otsuseid;
2. otsustab rahvahääletuse;
3. ratifitseerib ja denosseerib välislepinguid;
4. kinnitab ametisse riigivanema poolt esitatud peaministri kandidaadi;
5. võtab vastu riigieelarve ja kinnitab selle täitmise aru-

ande;

6. nimetab riigivanema esildisel ametisse ülemkohtu esimehe, Eesti Panga nõukogu esimehe, riigikontrolöri, õiguskantsleri ja kaitsejõudude peastaabi ülema;

7. valib oma liikmete hulgast riigikogu poolsed Eesti Panga nõukogu liikmed ja kinnitab Eesti Panga nõukogu koosseisu;

8. otsustab valitsuse ettepanekul riigilaenude tegemise ja riigile muude varaliste kohustuste võtmise;

9. esineb avalduste ja deklaratsioonidega, pöördumistega Eesti rahva, välisriikide ning rahvusvaheliste organisatsioonide poole;

10. kuulutab riigis välja erakorralise seisukorra;

11. seab sisse riiklikud aunimetused ja autasud, sõjaväelised ning diplomaatilised auastmed;

12. otsustab umbusalduse avaldamise vabariigi valitsusele;

13. kuulutab riigivanema ettepanekul välja sõjaseisukorra ja mobilisatsiooni, samuti demobilisatsiooni.

§ 58. Riigikogu liige ei ole seotud mandaadiga ja ta ei kannata õiguslikku vastutust hääletamise ega poliitiliste avalduste eest, mis ta on teinud riigikogus või selle organites.

§ 59. Riigikogu liikmed saavad tasu, mis tagab nende majandusliku sõltumatuse. Riigikogu liige ei tohi samal ajal olla mingil teisel palgalisel riiklikul ametikohal ega saada tasu mõnelt tulunduslikult ettevõttelt või kuuluda selle juhatusse.

Riigikogu liige esitab aruande kõigist temale kuuluvatest kinnis- ja muudest varadest (aktsiatest jne.) vastavalt riigikogu kodukorra seadusele.

§ 60. Riigikogu liikmed on vabastatud oma volituste ajaks sõjaväeteenistusest.

§ 61. Riigikogu uue koosseisu kutsub esimesele istungile kokku riigivanem hiljemalt kümne päeva jooksul riigikogu valimiste tulemuste väljakuulutamiseks.

§ 62. Riigikogu valib oma liikmete hulgast üksiku mitteülekantava hääle meetodil riigikogu juhataja ja kaks asejuhatajat, kes korraldavad riigikogu tööd vastavalt riigikogu kodukorra seadusele.

§ 63. Riigikogu on otsustusvõimeline, kui korralisel istun-

gil on kohal veerand ja erakorralisel istungil üle poole tema koosseisust.

§ 64. Riigikogu moodustab alalisi ja ajutisi komisjone. Alaliste komisjonide nimekiri ja pädevus määratakse seadusega.

§ 65. Riigikogu istungid on avalikud. Erakorralistel juhtudel, kui sellega nõustub vähemalt kaks kolmandikku kohalolevaist liikmetest, võib riigikogu kuulutada oma istungi kinniseks.

Hääletamine riigikogus on avalik.

Riigikogu aktid võetakse vastu poolthäälte enamusega, s.t. kui poolt hääletab rohkem kui vastu. Erandid sellest reeglist määrab põhiseadus.

§ 66. Riigivanema, riigikogu esimehe või ühe viiendiku riigikogu liikmete nõudmisel tuleb riigikogu kokku erakorraliseks istungiks neljakümne kaheksa tunni jooksul.

§ 67. Riigikogu liikmetel on õigus pöörduda kirjaliku arupärimisega Eesti Vabariigi valitsuse, valitsuse liikmete, Eesti Panga presidendi ning teiste kõrgemate riigiametnike poole.

Arupärimisele tuleb vastata riigikogu istungil kahekümne päeva jooksul.

§ 68. Riigikogu liiget võib võtta kriminaalvastutusele ainult õiguskantsleri ettepanekul riigikogu koosseisu enamuse poolt vastuvõetud otsuse põhjal.

Riigikogu liiget võib vahistada ainult tabatuna kuriteo toimepanekult. Sellest tuleb teatada kahekümne nelja tunni jooksul riigikogu esimehele, kes esitab tema kinnipidamise küsimuse riigikogu järgmisele istungile otsustamiseks.

Kui riigikogu liikme suhtes jõustub süüdimõistev kohtuotsus, siis asub tema asemele riigikogus asendusliige.

6. peatükk

Valitsus

§ 69. Täidesaatev ja korraldav võim Eesti Vabariigis kuulub valitsusele.

§ 70. Eesti Vabariigi valitsus:

1. viib ellu riigi poliitikat;
2. suunab ja koordineerib valitsusasutuste tegevust;
3. korraldab seaduste ja riigikogu otsuste täitmist ning esitab riigikogule seaduseelnõusid;
4. koostab riigieelarve, esitab selle riigikogule ja korraldab riigieelarve täitmist ning esitab riigikogule eelarve täitmise aruande;
5. annab seaduse alusel ning täitmiseks määrusi ja korraldusi;
6. korraldab suhtlemist välisriikidega;
7. loob tingimused riigi ja avaliku korra kaitseks;
8. lahendab muid küsimusi, mis põhiseaduse ja seadustega on antud vabariigi valitsuse otsustada.

§ 71. Valitsusse kuuluvad peaminister ja ministrid.

Peaministri lahkumisel ametist lahkub ametist kogu valitsus. Riigikogu uue koosseisu esimesel istungil esitab senine peaminister lahkumispalve.

Valitsus vabaneb ametist uue valitsuse ametisseastumisega.

§ 72. Riigivanem nimetab seitsme päeva jooksul pärast valitsuse volituste lõppemist uue peaministri kandidaadi, kellele annab ta ülesande moodustada valitsus. Hiljemalt kahe nädala jooksul esitab peaministri kandidaat riigikogule valitsuse koosseisu, mille järel otsustab riigikogu peaministri ametissekinnitamise.

Kui peaministri kandidaat ei saa riigikogu toetust, esitab riigivanem seitsme päeva jooksul riigikogule uue kandidaadi, kellele antakse valitsuse koosseisu esitamiseks aega kaks nädalat. Kui peaministri kandidaat sel korral ei saa riigikogu toetust, siis riigivanem kas annab valitsuse moodustamise ülesande järgmisele kandidaadile või kuulutab seitsme päeva möödudes välja riigikogu uue koosseisu ennetähtaegsed valimised, mis peavad toimuma üheksakümne päeva jooksul.

Riigivanemal ei ole õigust kuulutada välja riigikogu uue koosseisu ennetähtaegseid valimisi, kui riigikogu eelmises lõigus nimetatud seitsme päeva jooksul kinnitab omal valikul ametisse peaministri.

§ 73. Riigikogus ametisse kinnitatud peaminister esitab

kolme päeva jooksul riigivanemale ministrite nimekirja. Riigivanem nimetab peaministri poolt esitatud ministrid ametisse seitsme päeva jooksul.

§ 74. Vabariigi valitsus või tema liige loetakse ametisse astunuks ametivande andmisest. Ametivande võtab riigikogu ees vastu riigivanem.

Peaminister ja valitsuse liikmed ei või olla üheski muus valitud või nimetatud ametis ega saada tasu mõnelt tulunduslikult ettevõttelt või kuuluda selle juhatusse.

§ 75. Peaminister esindab vabariigi valitsust ja juhib selle tegevust.

Riigivanem nimetab peaministri ettepanekul valitsuse liikmete hulgast kaks ministrit, kes peaministri äraolekul täidavad tema ülesandeid. Asendamise korra määrab peaminister.

§ 76. Üksikute valitsemisalade korraldamiseks moodustatakse seaduse alusel vastavad ministeeriumid.

Minister juhib ministeeriumi, korraldab ministeeriumi valitsemisalasasse kuuluvaid küsimusi, annab käskkirju ja määrusi ning täidab muid ülesandeid, mis on talle pandud seadusega määratud alusel ja korras.

Kui minister haiguse või muude takistuste tõttu ei saa ajutiselt oma ülesandeid täita, paneb peaminister seniks tema ülesanded mõnele teisele ministrile.

§ 77. Riigikogu võib oma koosseisu enamusega avaldada umbusaldust kas peaministrile või üksikule ministrile.

Umbusaldusküsimuse algatamiseks peab vastava kirjaliku nõudega esinema vähemalt üks viiendik riigikogu koosseisust. Küsimus võib tulla otsustamisele kõige varem järgmisel päeval pärast selle algatamist.

Umbusalduse saanud minister lahkub ametist. Peaministrile avaldatud umbusalduse korral lahkub ametist kogu valitsus.

Valitsusel on õigus esitada riigikogu poolt tagasilükatud eelnõu teistkordsele hääletusele mitte varem kui järgmisel päeval, sidudes selle usaldusküsimusega. Eelnõu tagasilükkamisel astub valitsus ametist tagasi.

§ 78. Riigivanemal on õigus kohustada peaministrit või ministrit jätkama oma ülesannete täitmist kuni uue ministri ametis-

se kinnitamiseni.

§ 79. Peaminister või minister, kes on riigikogu liikmed, panevad oma ametis oleku ajaks maha oma volitused riigikogu liikmena.

§ 80. Valitsuse juures on riigikantselei, mida juhatab riigisekretär.

Riigisekretäri nimetab ametisse ja vabastab ametist peaminister.

§ 81. Peaminister ja ministrid võivad sõnaõigusega osaleda riigikogu istungitel ja komisjonides.

§ 82. Valitsuse istungid on kinnised, kui valitsus ei otsusta teisiti.

Valitsus teeb oma otsused asjaomase ministri ettepanekul poolthäälte enamusega.

Valitsuse otsused ja määrused peavad kandma peaministri, asjaomase ministri ja riigisekretäri allkirja.

§ 83. Peaministrit ja ministrit võib kriminaalvastutusele võtta ainult õiguskantsleri ettepanekul riigikogu kahekolmandikulise häälteenamusega langetatud otsuse põhjal. Sellise otsuse vastuvõtmise korral vabastab riigivanem ministri ametist.

8. peatükk

Rahandus ja riigieelarve

§ 84. Raha emissiooni ainuõigus Eestis on Eesti Pangal. Eesti Vabariigi raha nimetuse ja rahaühikud määrab seadus.

§ 85. Eesti Vabariigi raharinglust ja arveldamiskorda korraldab Eesti Pank vastavalt seadusele.

§ 86. Eesti Pank tegutseb seaduse alusel ja annab oma tegevusest aru riigikogule.

§ 87. Maksud, koormised, lõivud, trahvid ja sundkindlustuse maksed määrab seadus.

§ 88. Riigi vara valdamise, kasutamise, käsutamise ja erastamise korra määrab seadus.

§ 89. Iga aasta kohta võtab riigikogu vastu riigi tulude ja kulude eelarve.

Riigi eelarve eelnõu esitab vabariigi valitsus riigikogule hiljemalt seitsekümmend viis päeva enne eelarveaasta algust.

§ 90. Seaduseelnõud ja riigieelarve muutmisettepanekud, mis tingivad riigieelarve eelnõus ettenähtud kulude suurendamist või uute kulusummade sissevõtmist, tuleb algatajate poolt varustada vajalike rahaliste arvestustega, ära näidates kulude katteks vastavad tuluallikad.

Riigikogu ei või kustutada ega vähendada eelarve eelnõus ettenähtud kulusid, mis on määratud seadusega.

§ 91. Eelarve koostamise ja vastuvõtmise korra määrab seadus.

§ 92. Vabariigi valitsuse ettepanekul võib riigikogu võtta aasta kestel vastu lisaeelarve.

§ 93. Riigilaenude tegemine ja riigile muude varaliste kohustuste võtmine toimub valitsuse ettepanekul riigikogu otsusega.

§ 94. Riigikogu poolt vastu võetud eelarve kuulutab oma otsusega välja riigivanem ja see jõustub eelarveaasta algusest. Kui riigikogu ei võta eelarveaasta alguseks riigieelarvet vastu, võidakse teha iga kuu kulutusi ühe kaheteistkümnendiku osani eelmise eelarveaasta kulutustest.

§ 95. Kui riigikogu ei ole riigieelarvet vastu võtnud seitsmekümne viie päeva jooksul pärast eelarveaasta algust, loetakse riigikogu volitused lõppenuks ja riigivanem kuulutab välja uued valimised.

19.oktoober

AD 1991